HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דאמר קרא [1]לא תחנם [א]לא תתן להם חנייה בקרקע האי לא תחנם מיבעי ליה דהכי קאמר רחמנא לא תתן להם חן א"כ לימא קרא לא תחונם מאי לא תחנם שמע מינה תרתי ואכתי מיבעי ליה דהכי אמר רחמנא [ב]לא תתן להם מתנת של חנם אם כן לימא קרא לא תחינם מאי לא תחנם שמע מינה כולהו תניא נמי הכי לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע דבר אחר לא תחנם לא תתן להם חן דבר אחר לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ומתנת חנם גופה תנאי היא [ג]דתניא [2]לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר במכירה מנין תלמוד לומר תתננה או מכור לעובד כוכבים בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמצא אתה אומר אחד גר ואחד עובד כוכבים בין בנתינה בין במכירה דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר [ג]דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה שפיר קאמר ר"מ ור' יהודה אמר לך אי סלקא דעתך כדקאמר ר"מ לכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור או למה לי שמע מינה לדברים ככתבן הוא דאתא ור"מ ההוא לאקדומי נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים ור' יהודה כיון דגר אתה מצווה להחיותו וכנעני אי אתה מצווה להחיותו להקדים לא צריך קרא: ד"א לא תחנם לא תתן להם חן: מסייע ליה לרב דאמר רב [ד]אסור לאדם שיאמר כמה נאה עובדת כוכבים זו מיתיבי מעשה ברשב"ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית וראה עובדת כוכבים אחת נאה ביותר אמר [3]מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע רק שחק ובכה רק שהיתה באה מטיפה סרוחה שחק דעתידה דמגיירא ונסיב לה בכה דהאי שופרא בלי עפרא ורב [ה]אודויי הוא דקא מודה דאמר מר [ו]הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה [ז]ברא בעולמו ולאסתכולי מי שרי מיתיבי [4]ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפי' מכוערת ולא

לא תתן להם חן. שלא יאמר כמה עובד כוכבים זה נאה: ה"ג **אם כן נכתוב לא תחונם.** בקריאתו מלא דמשמע לשון חנינה והוא חן: **מאי לא תחנם.** חסר קרי ביה לא תחנם לשון חניית קרקע: **תניא נמי.** דכולהו ילפי מהאי קרא לא תתן להם חנייה מדלא כתיב תחונם קרי ביה תחנם. לא תתן להם חן קרי ביה לא תחונם לשון חנינה והיינו חן. מתנת חנם קרי ביה לא תחינם לשון חנם: **לגר אשר בשעריך.** גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ונבילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב גר ותושב וחי עמך (ויקרא כה): **ת"ל או מכור.** וקאי אגר דלעיל מיניה לגר תתננה ואכלה או מכור: **לעובד כוכבים בנתינה מנין ת"ל תתננה או מכור לנכרי.** ודרוש לתרוייהו אנכרי דאי לדברים ככתבן אתא דלעובד כוכבים אסור לתתנה הכי איבעי ליה למכתב תתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי דלא מצי לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי: **ולעובד כוכבים במכירה.** אבל בחנם אסור ליתן לו שום מתנה: ופרכינן **ור' יהודה הא ודאי שפיר קאמר ר"מ.** דבין מכירה בין נתינה איכא למישדינהו אעובד כוכבים ואגר: **או.** חלוק הוא: **להקדים נתינה דגר.** אם יש גר בשעריך לא ימכרנה לעובד כוכבים ולהכי אתא או למשמע הכי לגר אשר בשעריך תתננה והוא עיקר מצוה או אם אין גר מוכרה לעובד כוכבים: ולא

דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע. דריש נמי מהאי קרא בסמוך שלא ליתן להם חן ושלא ליתן להם מתנת חנם וסתמא דמלתא מיירי בכולהו עובדי כוכבים וכן משמע בסוגיין בסמוך וקשה דהאי לא תחנם בשבע אומות דוקא כתיב דכתיב (דברים ז) ונשל גוים רבים מפניך החתי וגו' וכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ולא תתחתן בם ובפרק הערל (יבמות דף עו.) מוקמינן ליה בשבע אומות דבגירותן לית להו חתנות וכתיב עוד בתריה בתך לא תתן לבנו ואמרינן בספ"ק דיבמות (דף יז.) ובסוף האומר בקידושין (דף סח: ושם) דלרבנן דלא דרשי כי יסיר לרבות כל המסירין לא ילפינן מהאי קרא שאר אומות למימר דלא תפסי בהו קדושין דהא האי קרא בז' אומות כתיב וכן לא תחיה כל נשמה וי"ל דודאי בכל הנך קראי איכא טעמא רבה דלא מצינן לאוקמינן אלא בז' אומות (א) ולא תחיה כל נשמה ליכא לאוקמי בשאר אומות דבהדיא כתיב בהו והיו לך למס ועבדוך וכן כי יסיר לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא סברא הוא לאוקמי בשבע אומות דמסירי טפי וכן לא תתחתן ליכא לאוקמי אלא בשבע אומות ° שהרי כל שאר אומות מותרין לבא בקהל בגירותן חוץ מאותם שאסר הכתוב מצרי עמוני ומואבי אבל מתנת חנם ונתינת חן וחנייה אין שום טעם לחלק בין שאר עובדי כוכבים לז' עממים מיהו קשיא דכריתת ברית שכתוב אצל לא תחנם אי בשאר אומות איירי הכתיב (מלכים א ה) גבי שלמה וחירם מלך צור ויכרתו ברית שניהם ועוד דמשמע כל שאר אומות לא הוזהרו על כריתת ברית דהא בגבעונים כתיב (יהושע ט) בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית משמע הא בשאר אומות מותר וי"ל דלא תכרות ברית נמי לא קאי אלא בשבע אומות וטעמא רבה איכא ועניינא דקרא נמי מוכח דכתיב ונשל גוים רבים ועצומים ממך מפניך החרם תחרימם לא תכרות להם ברית ואיכא למימר דכיון דבשעת כיבוש קיימי בלא תחיה שלא בשעת כיבוש קיימי באיסור כריתות ברית אי נמי משום דלדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל שאר אומות לא (ז): **אחד** גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה. הכא משמע דלכ"ע איכא למדרש תתננה ומכור אדלעיל מיניה ולדבתריה ואפילו רבי יהודה לא פליג אלא משום או וה"נ דרשינן פרק איזהו נשך (ב"מ דף סא.) את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך דשדינן בנשך ובמרבית אכסף דלקמיה ואאכלך לבתריה וקשה מ"ש מההיא דפרק קמא דקדושין (דף לב:) גבי מפני שיבה תקום והדרת פני זקן דלא שדינן תקום והדרת אשיבה ואזקן ויש לומר דהתם לא שייך והדרת גבי מפני ולא שייך נמי תקום גבי פני וקל להבין ואין להקשות מאותן מקראות שאין להם הכרע (יומא דף נב:) והסימן מהם (ב) מ"ס שו"א פירוש מחר משוקדים שאת ארור וקם אמאי לא אמרינן דקיימי אתרוייהו דהתם לא שייך פירושו בזה כמו בזה שאם עונה שאת אאם תיטיב יהיה שאת לשון נשיאות עון ואם עונה אאם לא תיטיב יהיה שאת לשון פורענות כמו נשא אשא להם וכן ארור אפס כי עז אם אפס מוסב לארור אינו מקלל אלא אפס ואם אפס מוסב על כי עז נמצא מקללם וכן וקם אי קאי אהעם נראה שזונו אחרי אלהי נכר ואי קאי אהנך שכב וגו' רמז לתחיית המתים ול"ע ממשוקדים וממחר ואין לפרש שום חלוק משמעות (ח) ובירושלמי מוסיף פסוק שאי שאין לו הכרע בני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם ויתעצבו ולפרש יש חילוק משמעות דאי כשמעם קאי אבאו משמע שבאו בלא עת ואי כשמעם קאי אויתעצבו א"כ באו בעתם ולאחר שבאו כשמעם אז ויתעצבו: **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן. תימה לר' יהודה למה לי לא תחנם לאסור מתנת חנם ותיפוק לי' מהכא וי"ל דלא תחנם אצטריך ליתן בו לאו והאי דהכא נמי אצטריך לעשה אי נמי איכא למימר דהאי דהכא איצטריך לגלות על נתינה דגר שהיא מתנה ממש ולא נתינה בדמים והקשה ריב"ם דהכא אסר מתנת חנם לעובד כוכבים לר' יהודה ובפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם ד"ה ור') מוקמינן ההיא דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כר' יהודה ותירץ רבי דבתוספתא (ט) תניא גבי מילתיה דר' יהודה דהכא בעובד כוכבים המכירו מותר מפני שהוא כמוכרו לו והא דאמרי' בפרק הדר (עירובין דף סד:) דא"ל להווא עובד כוכבים טול גלוסקין מאילעא ואע"פ שלא היה מכירו כדמשמע התם שאני התם שהיה מתלוה עמו בדרך וא"ת למאן דאסר וכי לית ליה ההיא (י) דמפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום וי"ל דדרכי שלום אין זו מתנת חנם וא"ת ולמאן דשרי וכי לית ליה ההיא (כ) דהעובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין וי"ל דקרא מיירי שאינו מחיה באותה מתנה כי אף אם לא יתן לו כלום לא ימות (ל): **ורבי** מאיר ההוא איצטריך דלקדום נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים. וא"ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתננו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים והלא אפי' לישראל אינו מצוה על כך וי"ל דדוקא נבילה שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר: **להקדים** לא צריך קרא. וא"ת כיון דמסברא יש לנו להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים למה נכתבה נתינה דגר כלל מכ"ש ממכירה דעובד כוכבים ידעינן ליה וי"ל דאי לא כתיב נתינה דגר הוה אמינא דאסור ליתן לו נבילות כדי שיתן לב להתגייר לגמרי: **הרואה** בריות טובות אומר כו'. בירושלמי אומר אפי' גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר ברוך שככה לו בעולמו:

מסורת הש"ס

א) [לקמן סד.], **ב)** פסחים כא: ב"ק מא. חולין קיד:, **ג)** [פסחים שם כג: נזכר לקמן סד.], **ד)** [ערכין יד. ע"ש], **ה)** ברכות נח:, **ו)** [ושם אי' ברוך שככה לו בעולמו וכ"א בטור שו"ע או"ח סימן רכ"ה ובירושל' שהביאו תוספו' דהכא ד"ה הרואה], **ז)** [וע"ע תוס' יבמות כג. ד"ה ההוא בשבעה ותוס' מגילה דף יד: ד"ה דאגיירה ותוס' סוטה לה: ד"ה לרבות], **ח)** [וע"ע בתוס' יומא לא: ד"ה ופשט ודף נב: ד"ה שאת ובחולין קיד: ד"ה או וב"מ סא. ד"ה קרי ובפסחים כא: ד"ה לכתוב], **ט)** [פרק ג], **י)** [גיטין סא.], **כ)** [לקמן כו.], **ל)** [בס"א נוסף: ולא דמי להעלאה מן הבור שהוא קרוב למיתה ואם מעלהו נמצא מגדל בן לע"ז],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דאמר וכו' בז' אומות דלא תחיה: **(ב)** שם ד"ה אחד וכו' והסימן מהם מ"מ שא"ר פירוש:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

ביומי. ימי השבוע (קדושין ל.). **כי רבים חללים הפילה.** באשה זרה משתעי ותלמיד שאינו נוהג עצמו כשורה קרי ליה נמי הכי (סוטה כב.). **זה תלמיד שלא הגיע כו'.** הפילה לשון נפל שלא כלו לו חדשיו (שם). **ועצומים.** לשון עוצם עיניו, שסוגרים פיהם ואינם מורים לצורכי הוראה (שם). **ועד כמה.** הוי ראוי להוראה (שם כב:). **צריכה לימוד.** צריכה ליתן לב ללומדה (סוכה כא:) צריך לשומעם שיתנו להן לב (שם). **ועלהו.** דבר קל שבה (שם). **בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא.** דפליגי בפרק ר' ישמעאל (לקמן נא:) בעבודת כוכבים עצמה, איכא למ"ד אסורה מיד ואיכא למ"ד כשתעבד, כולהו מודו בכלים דאינם אסורים עד שיעבדו, עד שיעשו בהם שימוש לעבודת כוכבים (חולין ח:). **ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף.** כל פרוטה ופרוטה כשנגמרה נתחייב בה בעל המלאכה לפועל בשכירות עשיית המלאכה (קדושין מח.). ע"כ מעמ' קודם

תלמוד לומר תתננה או מכור. דרוש ליה אגר, וכן גבי לנכרי נמי דרוש תתננה ואכלה או מכור לנכרי (פסחים כא:) מדכתיב מכירה ונתינה באמצע, שמע מינה אחד מכירה ואחד נתינה קיימי בין אגר ובין אעובד כוכבים, דאי דוקא כתיב הוה ליה למכתב הכי תתננה לגר ומכרנה לעובד כוכבים (חולין קיד:). **דברים ככתבן.** כך מצותה, לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר (פסחים כא:). **או למה לי.** או לשון חילוק, ואי כר' מאיר קאמר קרא דתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי לא נכתוב או (שם). **לאקדומי נתינה דגר.** אם יש גר ליתנה לו נתינתו קודמת למכירתה לנכרי, והאי גר בגר תושב קאמר, שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות (שם). **דגר אתה מצווה להחיותו.** דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך (שם). **להקדים לא צריך קרא.** מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת, דחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא ואיצטריך קרא לחלק ולאסור ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר (שם).

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"י מהל' עכו"ם הלכה ד:

צו ב מיי' שם ופרק ג מהל' זכיה ומתנה הלכה יא סמג עשין עד טור שו"ע יו"ד סי' קנא סעיף יא [וטוש"ע ח"מ סי' רמט סעיף ב]:

צז ג מיי' פ"י מהלכות עכו"ם הל"ד ופ"ג מהל' זכייה ומתנה הלי"א:

צח ד ה מיי' פ"י מהל' עכו"ם הל"ד טור שו"ע יו"ד סימן קנא סעיף יד:

צט ו מיי' פ"י מהל' ברכות הלי"ג סמג עשין כז טור שו"ע או"ח סימן רכה סעיף י:

ק ז מיי' פכ"א מהלכות איסורי ביאה הל"ב [והל"ג] סמג לאוין קכו טור שו"ע אה"ע סימן כא סעיף א [ג]:

תורה אור השלם

1. וּנְתָנָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַחֲרֵם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם: דברים ז ב
2. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא
3. מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: תהלים קד כד
4. כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע: דברים כג י

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דאמר וכו' שהרי כל שאר האומות מותרים. עי' טורי אבן מגילה דף יד: ד"ה דאגיירה:

רבינו חננאל

[גמ'] מנא לן שנאמר לא תחנם ש"מ לא תתן להם חנייה בקרקע וש"מ לא תתן להם חן. אסור לישראל לומר עובד כוכבים זה נאה הוא או עובדת כוכבים אבל נזדמן לו בקרן זוית שלא במתכוין וראה ורוצה לאודויי ולומר ברוך שככה לו בעולמו כדרך שאומר על האילנות שפיר דמי. אבל לתת לעובד כוכבים מתנה בחנם תנאי היא ור' מאיר מתיר ור' יהודה אוסר דתניא לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך וגו' אחד הגר ואחד העובד כוכבי' בין במכירה בין בנתינה. ר"י אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה דכתיב או מכור לנכרי: ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו בפנויה באשת